

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Писарєва О.М., студентка,
ННІ економіки, оподаткування та митної справи
Університету ДФС України*

Найважливішим елементом удосконалення економічних відносин між державою, з одного боку, а також господарськими суб'єктами і населенням, з іншого, виступає зміцнення податкової культури. Її стан визначається належним виконанням обов'язків щодо сплати податків і зборів, що формують основну частину бюджетів усіх рівнів.

Питання формування і підвищення податкової культури в Україні присвячені праці вітчизняних вчених, серед яких: З. Варналій, А. Василенко, В. Вишневецького, Т. Воїнової, Я. Калустяна, О. Кирилова, О. Ковнір, А. Крисоватого, А. Лаврешова, С. Оншинко, О. Павленко, В. Печуляка та ін.

Під податковою культурою розуміють рівень розвиненості податкових відносин, які ґрунтуються на професіоналізмі, відповідальності, правових знаннях представників законодавчої та виконавчої влади, що забезпечує відповідну соціально активну і культурно-етичну поведінку платників податків.

Податкову культуру в інституціональному аспекті можна визначити як переконання, цінності, знання, які передбачають своєчасну сплату податків і обов'язкових відрахувань відповідно до умов чинного законодавства держави [4].

Рівень податкової культури проявляється через податкову дисципліну. Податкова дисципліна формує та розвиває етичні й фінансові здібності платників податків стосовно виконання його податкових зобов'язань.

На сьогоднішній час рівень добровільно сплачених податків і зборів до бюджету країни виступає одним із найважливіших показників ступеня зростання цивілізованості взаємовідносин між державою та платниками податків [3].

Основними складовими податкової культури є наступні (табл. 1).

Причини ухилення від сплати податків умовно поділяють на 4 групи:

1) моральні: відсутність моральної відповідальності за ухилення від оподаткування, несприйняття платниками податкового законодавства, могутній власницький інстинкт, який особливо інтенсивно виявляється на рівні особистості;

2) політичні: лобіювання інтересів окремих груп платників податків, неефективне використання державою податкових надходжень;

3) економічні: розбалансованість банківської системи, інфляційні процеси, зниження платоспроможності населення, дефіцит бюджету;

* Науковий керівник – Ткаченко В.В., к.е.н., доцент

4) технічні: складність, суперечливість, нестабільність податкового законодавства, відсутність достатнього досвіду боротьби з податковими правопорушеннями[2].

Таблиця 1

Складові податкової культури за рівнями прояву і суб'єктами впливу [2]

Рівні реалізації – Суб'єкти	Платники податків	Контролюючі органи	Держава
Індивідуальний рівень (мікро)	Інтеріоризація індивідом соціальних структур	Поведінкові навички та диспозиції	Норми громадянського суспільства
Соціальний рівень	Соціальний капітал	Культура діяльності податкових органів	Суспільна довіра
Державний (макро)	Податкова мораль	Політика в сфері адміністрування податків	Податкова політика

Податкова культура повинна виступати регулятором поведінки не тільки кожного платника податків, а й посадових осіб фіскальних органів. Тому її удосконалення слід починати саме з них, оскільки платників податків більше і формування в їхній свідомості розуміння всієї необхідності сплати податкових платежів є довготривалим і більш трудомістким процесом.

У випадку платників податків ключовим елементом є податкова мораль, яка проявляється у внутрішній мотивації людей до сплати податків. Тобто існують певні норми і правила, які регламентують поведінку і дії людей у сфері оподаткування. Позитивна мораль приймає форми громадянської свідомості, обов'язку, дисципліни. Тому на державному рівні дуже важливо сформулювати моральні імперативи, які так би мовити стали б еталоном, якому має відповідати добросовісний платник [1].

Незважаючи на деякі позитивні зрушення, процес формування податкової культури в Україні стикається з багатьма проблемами, серед яких варто відзначити такі:

- незбалансована, невиважена і неефективна податкова та бюджетна політика держави;

- податкова система України пов'язана з високими витратами для держави і для платників, а основний акцент у податковому адмініструванні робиться на фіскальній функції;

– відсутність прозорості і зрозумілої для кожного платника податків інформації про напрямки та ефективність використання сплачених податків та зборів;

– недовіра значної частини населення до держави, державних установ і фіскальних органів зокрема, відсутність між ними реального діалогу і компромісу [1].

Основними методами, які можуть використовувати фіскальні органи для розвитку податкової культури в суспільстві, є наступні:

– проведення цілеспрямованої постійної інформаційної політики, щодо необхідності загальної податкової грамотності населення;

– проведення опитування серед населення для визначення рівня податкової культури, ступеня зацікавленості населення в цьому питанні;

– розміщення в засобах масової інформації спеціальних навчальних передач із питань роз'яснення податкової політики держави та діючого податкового законодавства;

– забезпечення відкритості державних органів, а також їх діяльності;

– формування прозорості інформації щодо застосування коштів, які були сформовані за рахунок податкових платежів [3].

Отже, розвитку податкової культури перешкоджає факт усвідомлення платником податків абсолютної несправедливості ситуації і відсутність надії на те, що метою зміни існуючої податкової системи є саме досягнення справедливості. Однією із основних проблем формування та розвитку податкової культури є достатньо низький рівень переконання у населення в необхідності сплати податків. Найвним є слабкий зв'язок між державою і платником податків, тому необхідно акцентувати увагу на правах платника податків та виконання державою покладених на неї функцій відповідно до чинного законодавства.

Література.

1. Василенко А.В. Формування податкової культури в Україні / А.В. Василенко // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького університету. – 2014. – № 17/1. – С. 189-192.

2. Ручкіна В.М. Формування податкової культури в Україні та аналіз її складових частин // Економіка промисловості. – 2016. – № 1-2 (61-62). – С. 194-200.

3. Башинський І.А. Податкова культура: генезис та сталі погляди на зміст поняття / І.А. Башинський // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Державне управління. – 2016. – № 1. – С. 7–14.

4. Морально-етичні імперативи податків та оподаткування (західна традиція): [монографія] / В.Л. Андрущенко; Т.В. Тучак. – К.: Алерта, 2013. – 384 с.